

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจาก 1 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมสำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2539 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนา ได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และ ไทยแลนด์ 4.0 การจัดทำแผน ขับเคลื่อน และการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลังให้สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งแผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองของความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และ การศึกษาจะช่วยสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อว่าประเทศไทย จะเข้าสู่

วงจรระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง พลังอำนาจของชาติจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วย พลังอำนาจของคนที่มีความรู้เท่านั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บททั่วไปมาตรา 9(5) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาดังกล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ชุมชนเป็นศูนย์รวมของทรัพยากรที่มีค่าสำคัญยิ่งไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ แหล่งเรียนรู้ หรือปัจจัยเงินทุน มาตรา 9(6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น จากที่กล่าวมาสามารถบอกได้ชัดเจนว่า ชุมชน สังคม เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า4)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554, หน้า 2) ได้กล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลว่ามีนโยบายส่งเสริมทุกภาคส่วนรวมทั้งภาคประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งเน้นในทุกระดับการศึกษาเพื่อให้สนองตอบความต้องการบุคลากรด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ก็ได้กำหนดให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษาและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) ที่ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งระบบให้พิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุขและการจ้างงาน และได้กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วยเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลัก ได้แก่การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่และการพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ โดยในส่วนของการพัฒนาระบบบริหารจัดการใหม่นั้นมีวัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้เข้ามาร่วมจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น การมีส่วนร่วมพัฒนาของชุมชนที่ทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จชุมชนต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนและพัฒนาร่วมติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจด้วยศรัทธาไม่ใช่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะความเกรงใจหรือถูกใช้อำนาจบังคับจะต้องพัฒนาไปตามแนวทางการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเน้นการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาพื้นฐานประกอบด้วยงาน 4 งาน คืองานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและงบประมาณ งานบริหารทั่วไป งานทั้ง 4 งาน มีเป้าหมายหลักร่วมกันคือ ให้นักเรียน เก่ง ดี มีความสุข ยึดหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุน แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็ถือว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกัน เปรียบเสมือนฟันเฟืองหรือน้ำมันหล่อลื่นที่จะทำให้เครื่องยนต์ทำงานได้ตลอดเวลาที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าโรงเรียนจะดำเนินการโดยลำพังมิได้ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจะต้องใช้ความรู้ความสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อประสานความร่วมมือร่วมใจให้เกิดประโยชน์และสัมฤทธิ์ผลแก่หน่วยงาน ดังนั้น ต้องตระหนักว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะพัฒนา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน แนวความคิดพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ การยอมรับในความเป็นคนเคารพในความคิดและพฤติกรรมของคนที่แสดงออกและจงปฏิบัติต่อคนอื่นเหมือนกับที่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อท่าน การให้เกียรติซึ่งกันและกันความมีเหตุผลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน トラบใดก็ตามที่ความสัมพันธ์ระดับบุคคลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาโรงเรียน (สมชาย สุตเลิศ, 2550, หน้า 3)

การดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อาศัยอยู่กับชุมชนนั้น ๆ เพราะเป็นตัวแทนของชุมชนซึ่งทราบสภาพ ปัญหา ความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนกับโรงเรียนมีความเกี่ยวเนื่องประโยชน์ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ในข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) ที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อ 18 สิงหาคม 2552 ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งระบบ ให้พิจารณาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน และได้กำหนดเป้าหมาย สำคัญประการหนึ่ง ให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาด้วย เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้คนไทย ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยได้กำหนดประเด็นสำคัญ ของระบบการศึกษาและระบบการเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ ซึ่งระบุถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและการสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้นเพื่อให้บุคคลและครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันการศึกษาตลอดจนส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนการศึกษามากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 3)

การจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญมาก รัฐต้องปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐาน รวมทั้งให้กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและจัดการภายในสถานศึกษาโดยต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายและกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งสถาบันพระปกเกล้า (2553, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการได้แก่ การเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การลด

ค่าใช้จ่าย การสร้างฉันทามติ ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizenship) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี สุนทรายุทธ (2551, หน้า 548) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนและทุกฝ่าย การรวมพลังจากบุคคลต่าง ๆ ในสังคมร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

สถานศึกษากับชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตแม้แต่ในปัจจุบันก็ยังคงมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะต้องประสานร่วมมือกันจึงจะทำให้ปรัชญาการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากขึ้นซึ่งตรงกับหลักการของการบริหารงานที่จะเกิดประสิทธิภาพนั้น จะต้องให้เกิดความร่วมมือแสดงความคิดเห็น แล้วตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาก็เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้จะทำให้สถานศึกษาทราบความต้องการของท้องถิ่น และจะได้รับการทำงานเข้าหากันอีกด้วย นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษายังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งสาเหตุสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาก็คือระบบการศึกษาของไทย ยังไม่บรรลุเป้าหมายและนโยบาย ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุคของการปฏิรูปการศึกษา จึงต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน มีคุณภาพและมีมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าวจึงควรสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยในปัจจุบันชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าร่วมเป็นกรรมการร่วมดำเนินการกับคณะครูและผู้บริหาร โรงเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระตุ้น ส่งเสริมชุมชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาที่พัฒนาคนให้มีคุณภาพ เต็มศักยภาพ เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุขในโลกยุคปัจจุบันที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารอย่างหลากหลาย เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดและวิธีการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ให้ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วม และรับผิดชอบการศึกษาที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และสามารถตัดสินใจในการดำเนินการในขอบเขตที่รับผิดชอบ

การสร้างความสัมพันธ์กับระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นับว่ามีความจำเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนคือส่วนหนึ่งของชุมชนและสมบัติของชุมชน ซึ่งตั้งได้ด้วยเงินภาษีอากรของประชาชนและทั้งจากการบริจาคของชุมชน ดังนั้นย่อมถือได้ว่า โรงเรียนเป็นของชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน เพื่อให้บรรลุในข้อความดังกล่าวโรงเรียนจึงอยู่ในฐานะที่จะต้องทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลสัมบูรณ์ต่อชุมชนมากที่สุดรวมทั้งตัวบุคลากรซึ่งหมายถึงครู นักการภารโรง เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ส่วนนักเรียนก็เป็นสมาชิกของชุมชน และสามารถเข้าถึงชุมชนได้ทุกโอกาส (สุพิชชา ธีระกุล, 2521, หน้า 41)

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพราะงานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานสนับสนุนงานวิชาการของโรงเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูและชุมชนให้มากยิ่งขึ้นและชุมชนเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการศึกษามีความเอื้ออาทรต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษาในทุก ๆ ด้านให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้าได้มาตรฐานการศึกษา (จินตนา กองพิมพ์, 2553, หน้า 15)

ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬมีจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด 56 โรงเรียน แบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 32 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 15 โรงเรียน และ โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 18 โรงเรียน ในการดำเนินงานจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ในปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไปและจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ปี 2549 – 2553 พบว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอกองค์การมหาชน, 2552, หน้า 10)

ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนตามขอบข่ายภารกิจงาน การส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งมี 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 256) ได้แก่ งานด้านการให้บริการชุมชน งานด้านการได้รับการรับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน งานด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานด้านการจัดตั้งกลุ่มชมรม สมาคม มูลนิธิ งานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อที่จะทำการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ต่อไป

คำถามของการวิจัย

การดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามสำหรับการวิจัยไว้ ดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอนอยู่ในระดับใด
2. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

4. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

5. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน

3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

4. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงาน

บริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน

5. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพ การดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน อยู่ในระดับน้อย
3. ผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก
4. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน แตกต่างกัน
5. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน แตกต่างกัน

6. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกันแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลเสนอแก่ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน นำไปพัฒนาพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามขอบข่ายภารกิจงานการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งมี 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 256) ดังนี้

- 1.1 งานด้านการให้บริการชุมชน
- 1.2 งานด้านการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน
- 1.3 งานด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

- 1.4 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.5 งานด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
- 1.6 งานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในครั้งนี้ ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 56 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป จำนวน 56 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,434 คน รวม 2,602 คน จากทั้งหมด 56 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ปีการศึกษา 2561 ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเคร์จซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W. Morgan; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 337 คน จำแนกเป็นประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 56 คน ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 56 คน รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จำนวน รวม 56 คน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จำนวน 195 คน และจากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 49 – 50) โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 สถานภาพในการดำรงตำแหน่ง จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.1.3 รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปการหรือ

หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป

3.1.1.4 ครูผู้สอน

3.1.2 ประสิทธิภาพในการทำงานจำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

3.1.2.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.1.2.2 10-20 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 20 ปี

3.1.3 ขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

3.1.3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.3.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ / ใหญ่พิเศษ

3.2 ตัวแปรตามได้แก่สภาพ ปัญหาและผลสำเร็จในการดำเนินงาน ความสัมพันธ์กับชุมชน 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 256) ดังนี้

3.2.1 งานด้านการให้บริการชุมชน

3.2.2 งานด้านการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน

3.2.3 งานด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงาน

อื่น ๆ

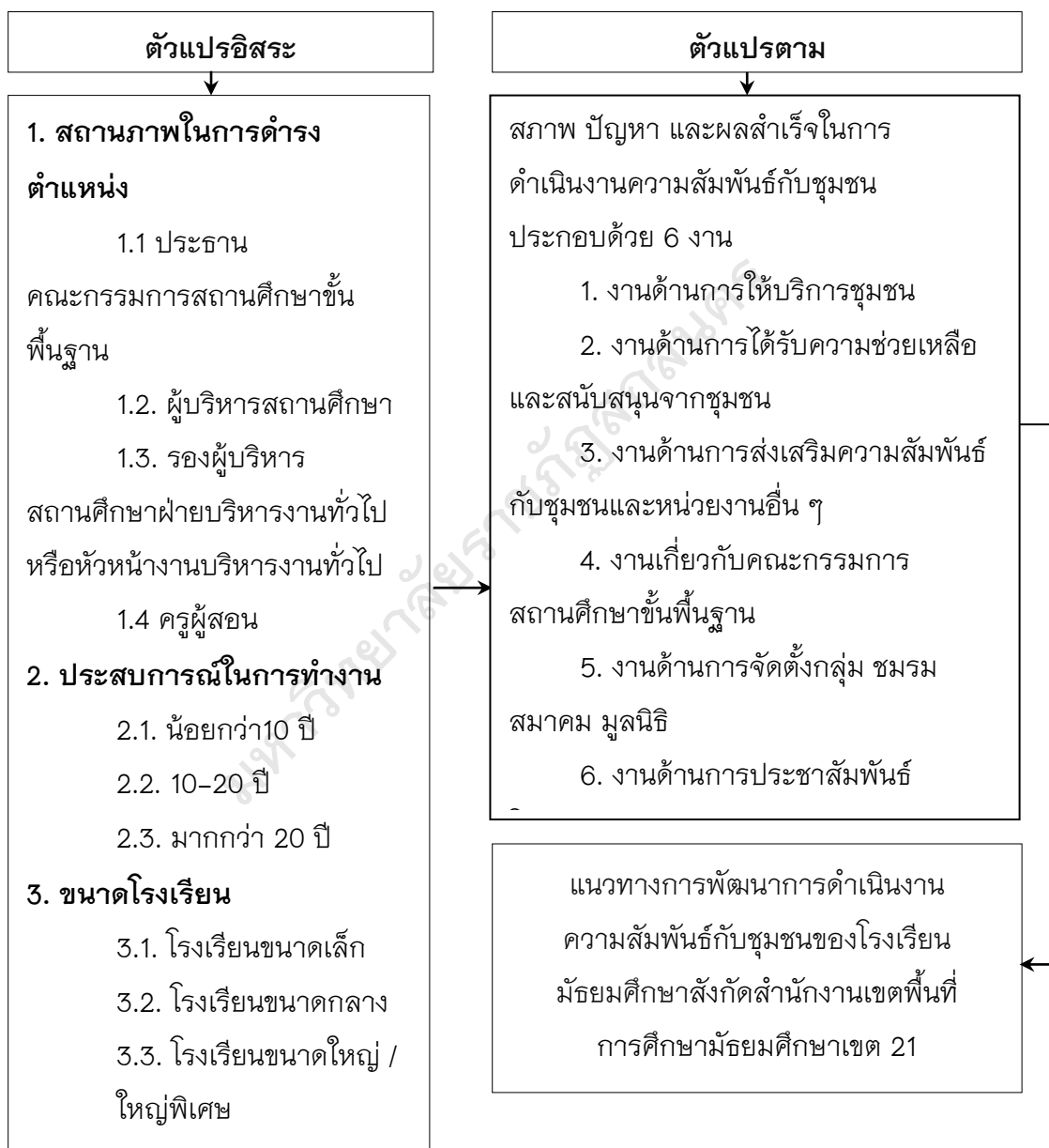
3.2.4 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.5 งานด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

3.2.6 งานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จในการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 ประกอบด้วย 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 256)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นียมคัพทเจพา

1. การดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน โดยมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานซึ่งครอบคลุมงาน 6 งาน คืองานด้านการให้บริการชุมชน งานด้านการได้รับการรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน งานด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ และงานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

1.1 งานด้านการให้บริการชุมชน หมายถึง การให้บริการ หรืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาตามกำลังและความสามารถที่โรงเรียนจะให้บริการได้ เช่น การให้บริการในด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการให้คำปรึกษา การเผยแพร่ความรู้ฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ด้านอาคารสถานที่ สนามกีฬา ด้านสุขภาพอนามัย หรือด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนจัดกิจกรรมในวันสำคัญอื่น ๆ แก่ประชาชนในชุมชน เป็นต้น

1.2 งานด้านการได้รับการรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากชุมชนทุก ๆ ด้าน เช่น วิทยากร บุคคลภายนอกที่โรงเรียนขาดแคลน การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน ด้านทุนการศึกษา เงินบริจาค ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านแรงงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ อาคารสถานที่หรือด้านอื่น ๆ เป็นต้น

1.3 งานด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยโรงเรียนมีแผนการปฏิบัติงานเพื่อจัดกิจกรรมการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การจัดกิจกรรมวันสำคัญของชาติ การจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติแก่บุคคลตัวอย่างของชุมชน การจัดกิจกรรมงานประจำปี การแข่งขันกีฬาเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

1.4 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานด้านนโยบายที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งต้องดำเนินการแต่งตั้งการสรรหา การเสนอแต่งตั้ง จัดอบรมส่งเสริมความรู้ตามบทบาทหน้าที่ ให้คำแนะนำ การจัดประชุม การกำกับติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามนโยบายและแผนของโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น

1.5 งานด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ หมายถึง การแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสให้คำปรึกษา จัดกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนหรือพัฒนาโรงเรียนโดยโรงเรียนศึกษาความพร้อมของชุมชน วางแผนปฏิบัติงานส่งเสริมให้ชุมชนมีโอกาสดำเนินการ กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สนับสนุนให้ครูเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้คำแนะนำคำปรึกษาในการปฏิบัติงานแก่โรงเรียน ให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ ประสานงานขอความร่วมมือและช่วยเหลือจากกลุ่มในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น

1.6 งานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียนและพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม การจัดทำเอกสารหรือพิมพ์เผยแพร่ จัดทำป้ายประกาศ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางโรงเรียน การออกข่าวสารทางเว็บไซต์ของโรงเรียน เป็นต้น

2. สภาพการดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

3. ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่มีผล ทำให้การดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 กับชุมชนไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ผลสำเร็จการดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. สถานภาพในการดำรงตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไป การหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน

5.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้แทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่ตั้งอยู่ในชุมชน

5.2 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนรวมทั้งรักษาการในตำแหน่งของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

5.3 รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปการหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาของรัฐ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไป ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

5.4 ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนหรือครูผู้สอนดำรงตำแหน่งผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

6. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารงานทั่วไปหรือหัวหน้างานบริหารงานทั่วไปและครูผู้สอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งครั้งนีผู้วิจัยแบ่งเป็น ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป

7. ขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยจำแนกตามเกณฑ์การจัดขนาดของโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 3 ขนาด คือ

7.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1-499 คน

7.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 500 – 1,499คน

7.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1,500 ขึ้นไป

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาในจังหวัดหนองคาย และจังหวัดบึงกาฬ

9. แนวทางการพัฒนางานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง แนวทางการพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่องานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งผู้วิจัยนำผลการวิจัยสภาพที่มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม และผลสำเร็จที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนา แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน